

SOSYAL POLİTİKA BİLİMİNİN ÖNCÜSÜ

Prof. Dr. CAHİT TALAS*

Prof. Dr. Mesut GÜLMEZ**

Cahit Talas, doktora öğrenimine başladığı 1943 yılından başlatılırsa ve hastalığı nedeniyle ilgisini elinde olmaksızın sürdüremediği son yıllar göz önüne alınmazsa, ömrünün yarım yüzyılına yaklaşan bölümünde, önderi ve öncüsü olduğu Sosyal Politika bilimine katkısını hem akademik düzeyde ve hem de alanda kesintisiz sürdüren bir bilim insanıdır. Sözüünü ettiğim giderek yalnızlaştığı

---

* Cumhuriyet Gazetesinde hiçbir bilgi vermeksizin yarısına yakını “makaslanarak” 28 Ekim 2006 günü yayımlanan bu yazının, “Cahir Talas’a Armağan” olarak çıkarılan Çalışma ve Toplum’da orijinal metni ile yayımlanmasını kabul eden Dergi Yayın Kuruluna teşekkür ediyorum.

Buna tepkimi, Genel Yayın Yönetmeni ile e-posta adresi olan Yayın Kurulu üyelerine “CUMHURİYET’İN YAZI “MAKASLAMA”SINA TEPKİ” başlıklı aşağıdaki not ile 31 Ekim 2006’da ilettiğimi belirtmek isterim:

“28 Ekim 2006 tarihli Cumhuriyet’te yayımlanan “Sosyal Politika Biliminin Öncüsü Prof. Dr. Cahit Talas” başlıklı yazımın, bir köşeye sıkıştırılmak üzere, anlayışla karşılanabilecek sınırları aşarak yarısına yakınının (%47’sinin) “makaslanmış” olmasını ve böyle bir durum konusunda yazarına bilgi verilmemesini; beni üzmüş olmasını bir yana bırakarak, hem yetkinin kötüye kullanılması, hem yıllarca Cumhuriyet okurlarına seslenmiş Cahit Talas’a saygısızlık ve hem de yazarın anlatım özgürlüğüne “hak ihlali” niteliğinde bir karışma olarak gördüğümü bildirmek istiyorum.

Bu “makaslama”, başındaki birkaç sözcüğü bile çıkarılan son cümlelerin anlatımını da bozan bir boyut kazanmıştır!

Kırk yılı aşkın bir süreden beri “okur”u olduğum ve yirmi yılı aşkın bir süreden beri de, yalnızca uzmanı olduğumu düşündüğüm konularda zaman zaman yazılarımın yayımlandığı Cumhuriyet’e; 2. sayfa, kimi isimlerin “ayrıcalıklı” köşesi olmaktan çıkarılmadıkça ve gerçek anlamda uzmanların güncel ülke ve dünya sorunları konusundaki -temelde “çağrı üzerine” kaleme alınmış- yazılarının yayımlandığı bir sayfaya dönüşmedikçe, artık yazı göndermeyeceğim. Saygılarımla.”

Prof. Dr. Mesut GÜLMEZ

** TODAİE’de çalışmaktadır.

ve yalnızlaştırıldığı üzüntülü “son yıllar”ın ilk yarısında da, hemen her görüşmemizde sorduğu ilk soru, “yeni yayın var mı Mesut” olmuştur.

Sosyal Politikanın uluslararası kaynaklarının üretildiği bir kentte ve Savaş nedeniyle bu etkinliğin geçici olarak Avrupa dışında sürdürüldüğü, özellikle de Savaş sonrasında yeni bir sayfa açma hazırlığının yoğunlaştığı yıllarda, Cahit Talas’ın, akademik yaşamının ilk ciddi öğrenimine başlamış olması, geleceğin sosyal politikacısı için bulunmaz bir şans olmuştur. Cenevre’de değil Filadelfiya’da toplanan Uluslararası Çalışma Konferansının 10 Mayıs 1944’te kabul ettiği Filadelfiya Bildirgesinin insan hakları yaklaşımıyla benimsediği “özgürlük, onur, ekonomik güvenlik ve fırsat eşitliği” ilkeleri ile sosyal devlet yaklaşımı, doktora öğrencisi genç Talas’ı tüm yaşamını kapsayacak biçimde etkilemiş olmalıdır.

Cahit Talas’ın, “Türkiye’de sınai çalışma mevzuatı”nı konu alan doktora tezinin yayımlanladığı 1948 yılında, 87 sayılı Sendika Özgürlüğü ve Sendika Hakkının Korunması Sözleşmesi kabul edilmiştir. Aynı yıl yurda dönerek başladığı ve dört yıl kadar süren Çalışma Bakanlığındaki görevinin ilk yılında da, hazırlık çalışmaları Talas’ın Cenevre’de bulunduğu sırada ve 87 sayılı sözleşmeyle eşzamanlı olarak başlatılan 98 sayılı Örgütlenme Hakkı ve Toplu Pazarlık Sözleşmesi kabul edilmiştir. ILO’nun, günümüzde sendikal hak ve özgürlüklerin en ileri evrensel ilke ve kurallarını içeren ve bu özelliğini gelecekte de sürdüreceğini düşündüğüm –birbirini tamamlayan- bu “ikiz” sözleşmeleri, Talas’ın tüm akademik yaşamı boyunca unutmadığı belgeler olmuştur. Özellikle bu sözleşmelerden 98 sayılı olanı, Müsteşarı Muslih Fer’in desteğini alan Cahit Talas’ın girişimiyle onaylanmıştır. Ve bu onay da, insan hakları ve ILO sözleşmelerinin onaylanmasında izlene gelen geleneksel politikayla bağdaşmayan bir hızla, sözleşme henüz yürürlüğe bile girmeden TBMM’ye sunulan bir yasa tasarısının çıkarılmasıyla gerçekleşmiştir.

Eklemeliyim ki Cahit Talas’ın sendikal hak ve özgürlükler konusundaki hiç aşınmayan duyarlılığı, Cenevre’den döner dönmez, “Haluk Dayıgilli” takma adıyla yazdığı, Sosyal Hukuk ve İktisat Mecmuası’nın 1948/1949 sayısında yayımlanan “Grev Hakkına Dair” başlıklı yazısıyla başlamıştır. Yazıyı kaleme aldığı yıllarda, çalışmakta olduğu Çalışma Bakanlığında, “grev hakkı aleyhine yoğun bir kampanya(nın) başlat(ıl)mış” ve “bir tür sıkıyönetim havası(nın) estirilmiş” olması nedeniyle, ilk yazısında adını kullanmayan Cahit Talas, 1936 İş Yasasındaki grev yasağının kaldırılmasını savunmuş ve şunları yazmıştır: “...Bugün bütün ileri ve hür memleketlerde grev, adetler arasına girmiş bulunmaktadır. (...) Bugün yalnız bir kaç memleketin menettiği grev hakkının, her sahada ‘muasır medeniyet seviyesine’ erişmek isteyen ve demokrasileşme yolunda büyük gayretler sarfeden memleketimizde de tahakkuku zamanı gelmiş bulunuyor. (...) Öyle zannediyoruz

ki ameleden grev hakkının esirgenmesi, bugünkü anormal halin uzayıp gitmesini kabul etmek olacaktır.”

1953 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesine doçent olarak atanan ve 1958 yılında da profesör olan Cahit Talas, aslında hiç düşünmediği ve istemediği halde, 27 Mayıs sonrasında birinci ve ikinci Gürsel hükümetlerinde aralıklı olarak iki kez Çalışma Bakanlığı görevini üstlendiği kısa sayılabilecek süre içinde, sosyal politikanın bir başka önemli belgesini, Avrupa Konseyinin kurulmasından ancak oniki yıl sonra kabul ettiği Avrupa Sosyal Şartını Türkiye adına imzalamıştır. 1961’de atılan bu imza, akademik yaşamı boyunca ve daha sonra, Sosyal Şartı “manevi evlat” gibi Prof. Talas’a bağlamıştır. Ne var ki Sosyal Şartın sayısız çekincelerle onaylanması, ancak yirmisekiz yıl sonra, 1989’da gerçekleşebilmiştir. Talas, bu dönem boyunca ve daha sonra, ne onaylanmasını sağladığı 98 sayılı sözleşmeyi unutmamıştır, ne de hemen herkes için (sendikalar ve sendikacılar, akademisyenler, devletler ve hatta en başta Avrupa Konseyi için) “üvey evlat” sayılan Sosyal Şartı akademik yaşamından çıkarmıştır. Uzun yıllar, Sosyal Şart konusunda yayın yapan tek akademisyen olmuştur. Ne yazık ki, Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartının eskisine oranla çok az sayıda çekince ile onaylanması adınının atıldığını, ancak çekinceler arasında tüm sosyal hakların eksiksiz kullanılmasının önkoşulu olan sendikal haklarla ilgili 5. ve 6. maddelere yer verilmiş olduğunu, rahatsızlığı nedeniyle kendisine açıklayamadım.

Cahit Talas’ın, özellikle çalıştığı alandaki bilim insanlarına örnek olması gereken bir başka özelliği daha vardır: Cenevre’deki öğrencilik yıllarından başlayarak, öğrenci, bilim insanı ve siyaset adamı olarak dernek, sendika, vakıf, parti gibi değişik nitelikte birçok sivil toplum örgütünde çalışmış; başkan, kurucu üye, üye ve yönetici olarak görevler yapmıştır. Birinci İnsan Hakları Derneği, Türk Kooperatifçilik Derneği, Türkiye Ekonomi Kurumu, İnsan Hakları Derneği, Atatürkçü Düşünce Derneği, Bilal, Tarih Vakfı ve Türkiye İnsan Hakları Kurumu Vakfı, Talas’ın sorumluluk üstlendiği ve görev yaptığı kuruluşlardır. Bir de bunlara, uzun yıllar Başkanlığını yaptığı, ancak –kendi eliyle getirdiği bugünkü başkanının- kendisini çok üzen hakaretine uğrayarak ve hukuka aykırı biçimde onlarca üye ile birlikte kovulduğu Birleşmiş Milletler Türk Derneğini eklemeliyim.

Cahit Talas’ın, özellikle, gerek 1980’li yılların sonlarında ve 1990’lı yılların ilk yarısında, ilk kamu görevlileri sendikalarının kuruluş sürecinde ve bu sendikalar için bir yasa tasarısı taslağının hazırlanması amacıyla kurulan komisyonda ve gerekse Kültür Bakanlığının desteğiyle Tarih Vakfının yayımladığı üç ciltlik Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisinin hazırlanması için oluşturulan –her ikisinin de başkanlığını yaptığı- Danışma Kurulu ile Yayın Kurulunda, bilimsel titizliğinin ve ciddiliğinin yanı sıra hoşgörüsüne de yakından tanık oldum.

Ülkemizde Sosyal Politikanın Ankara'daki "birinci kuşak" öncü ve önderlerinden biri olan, çok sayıda bilim insanının yetişmesine emeği geçen Prof. Talas, bilimsel etkinlik ve üretkenliğine hiç ara vermemiş, çok sayıda kitap ve makale yayımlamıştır. Yalnızca ulusal ve uluslararası boyutlarıyla sosyal politikanın hemen her alanında değil, akademik yaşamının ilk yıllarından beri ilgilendiği insan hakları alanında da, başta Cumhuriyet ve Milliyet olmak üzere birçok gazete ve dergide, güncel konu ve sorunlara ilişkin sayısız yazı ve makale yayımlamayı sürdürmüş, açık oturum ve konferanslara katılmaktan –ilerlemiş yaşına ve olumsuz sağlık koşullarına karşın- hiç geri durmamıştır. Bilgi ve birikimini, öğrencilerinin ve yetişmelerine katkıda bulunduğu geleceğin bilim insanlarının yanı sıra, özellikle işçiler, sendikacılar, memurlar ve başka halk kesimleriyle de paylaşarak, taşıdığı bilim insanı olmanın sorumluluğunu özveriyle yerine getirmiştir. Birçok meslektaşının ve O'nu içtenlikle seven ve sayanların katkılarıyla 1990'da Mülkiyeliler Birliğince çıkarılan "Cahit Talas'a Armağan", doğal olarak O'nun izleyen yıllardaki etkinliklerini kapsamadığı için eksiktir.

Cahit Talas; 1953'ten 1983'e değin süren akademik yaşamında, çalışma ve yapıtlarıyla Sosyal Politika Biliminin kurulmasına ve bilim insanlarının yetişmesine öncülük eden ve kalıcı yapıtlarıyla bu bilim dalının gelişmesine büyük katkı sağlayan, ancak katkıları 12 Eylül sonrasında YÖK ile sona erdirilen; üniversite yaşamı dışında da, öncelikle ekonomik ve sosyal yönden güçsüz olanları korumayı amaçlayan sosyal devlet düşünce ve ilkesinin 1961 Anayasasındaki gerçek anlamıyla yerleştirilmesinde ve çalışma yaşamıyla –özellikle sendikal hak ve özgürlüklerle- ilgili yasal düzenlemelerin 87 ve 98 sayılı sözleşmelere uygun bir içerikle düzenlenmesinde, böylece çalışma ilişkilerinin demokratikleşmesinde emeği geçen ve Sosyal Politika yazınındaki ayrıcalıklı yerini hak ederek alan bir addır.

Sosyal Politika tarih ve yazınımızın bu unutulmaz adı, sendikaların ve akademisyenlerin ortak katkısıyla adına düzenlenecek bir "Cahit Talas Sosyal Politika Kongresi"nde, tüm yönleriyle irdelenmeyi hak etmektedir.